

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Illustrerad

nyaste

Hörtdagsmagasin.

TIDSKRIFT

af

Historiskt, Biografiskt, Belletristiskt
och Naturhistoriskt Innehåll.

V Årgången.

GÖTEBORG,

C. Petersens Lith. Inr. och Boktryckeri.

1851.

Upplyst

1851

Öndagsmagasin

1851

1851

Historiskt, Biografiskt, Belletriskt
och Naturhistoriskt innehåll.

V. Årskiftet

GÖTEBORGS

1851

1851

ILLUSTRERADT NYASTE SÖNDAGSMAGASIN.

N:o 1.) Ut kommer hvarje Söndag. Götheborg den 5 Januari 1851. Pris för år: 4 Rdr. B:co (V årgången.)

Gunnar Wennerberg.

Då vi ej ämna skriva en biographi öfver vår ädle vän, vilje vi i stället endast göra ett aftonbesök i den glada ynglingakrets, hvars lifvande ande han var, som aldrast med förtjusning mottog, med värme och lif utförde de tonskapelser, hvilka nu, under namn af "Gluntarne," gå kring hela landet, egas af alla med sinne för dikt och musik och redan förskaffat deras författare ett utmärkt namn, som snillrik kompositör.

För ett och annat år sedan fanns i Upsala ett gladt studentförbund, som nämnde sig "Juvenaler". Man träffade bland dem de hästa både hufvuden och hjertan. Steg du någon ruskig höstafton in i denna trefliga krets, kunde du vara säker om både andelig och lekamlig föda. Der rådde ett sprittande ogeneradt ungdomslif, der fann du glada ansigten, munttra upptåg, sceniska föreställningar, musik, sång, poesi och till råga på allt, fulla glas, om icke alltid lika fulla kassar. Gå in till Åkerstens. Det inre rummet är fullt af Juvenaler, glada gossar. Kring det långa bordet sitta Studenterna i skjortärmarne; — man generar sig icke för skänkmamsellen. — Medan Calle B. gör sina piruetter på golfvet, lägger "Tjasse" för något af sina humoristiska poemer. Hans öga lågar, han knyter näfvon. Mer än en Dalkarl skulle säkert önska, att hans dikt blefve sanning en gång. Hur vill då Tjasse ha det arrangeradt? Jo, han ville, "att hela Siljan vore mjölk och gröt hela Häsundaberget". Kanske för mycket begärdt. Sedan går en humoristisk "bön" af stapeln, och derefter kommer, något apropos,

en sång till "Pio nono". Tjasse är prestvän och tycker obegripligt mycket om Páfven. Under tiden gör "Ludde" några torroliga anmärkingar, secunderad af den trefliga Doctor B. Vår Tjasse ger sig icke: nu måste han hjälpa till och flytta akademien. Vännen S'. djerfva tanke framställes i glada rim. Man sätter ogeneradt hela universitetet med "Professorer och Westring med" (en afliden akademisk busse, vaktmästare till profession) på jerntrainen och på några timmar är både Carolina, ecclesiasticum och hela det lärda tillbehöret af diverse folk, i hufvudstaden. "Borgerskapet faller ned sju resor och reser upp sig med långa näsor," i sin nöd suckar en sadelmakare: "hvem skall nu hy-

ra sjuhundra soffor" och les amis nos ennemis, de snälla och medgörliga flickorna inse ej längre, hvad de ha att göra i Upsala". "Der finns ju ingen Fakultet". Emedlertid har dikten med raskhet undan-gjort, hvad Sveriges Rikes Ständer ännu icke hunnit med, utan uppskjuta, såsom allt annat, till framtiden — vår tid: "Universitetets flyttning till hufvudstaden". Nu blir skaldetäflan. Tegnér's "Jätten," "Hjerten," Geijers "Vikingen," "Siste Kämpen," "Dithyramben," "Jag är student," m. fl utföras med eld i både blick och röst. Under tiden sitter "Daniel" med det mest godmodiga leende i världen och "undrar om inte Gunnar skall komma snart". "Glunten," som mycket tranquil och belåten slagit sig ned i soffhörnet, börjar skölja sig i munnen med varm punsch och tar några tag med sin djupa bas: det låter som en aflägsen åska i bergen. Nu träder Gunnar in och drar upp en hel hop nya små Gluntar ur räckfikan. Blek, med ett fint leende kring läppen, ser han på sin vän, Glunten, smuttar på ett glas och "sätter maskinen i gång". Nu blir lif och glädje. Tjasse blott fnyser och sätter sig. Ludde tiger, Daniel gör några löpningar i chromatiska scalan och Glunten snyter sig och börjar. De nya Gluntarne introduceras som älskliga barn af sin icke mindre älskvärde pappa. Snart börja de gå. Glasen gå ock kring under sång och gamman. Så skriker qvällen-Conditoriets portar och fensterluckor stängas och mamsell står sömnig vid disken. Gör ingenting. Tiden är icke, lika litet som Tidningen af samma namn, gjord för studenter. Kl. är 2 slagen! då bryter man ändå upp, kanske af artighet mot mamsell; men ännu

G. Wennerberg

länge i sena natten höras Gluntar på torg och på gator, och nästa dag gå de redan kring, som trefliga studenter i staden och helsas som gamla bekanta.

Så uppkommo, oförmärkt, småningom, samt utan anspråk, dessa Gluntar, der Gunnar Wennerberg, under skämtets lätta täcken, lät en ädel ande blicka fram, med ett leende, der, om du ser noga efter, tårar ligga, som en fin morgondag öfver musikens och diktens blommor. Här är en skämtsamt dikt, men det är dock en djup sanning, ett vemodfullt allvar, i dikten. Så, som då, sjungas ej mer dessa sånger i Upsala. Ungdomen har spleen, magistern och Glunten hafva lemnat staden, kretsen är bruten och vännerna förspridda. *Ell* är, som dock aldrig dör vid Fyris: kärleken till de sånger, som varit vår ungdoms förtjusning och glädje, och kärleken till de namn, som i dikt eller toner tändt eld i sinnen och hjertan. Bland dem är *Gunnar Wennerberg* ett högtidsnamn, som aldrig skall dö bland den ungdom, hvars stolthet och prydnad han varit.

Utrymmet har nekat oss, att mer, än i några allmänna, ofullständiga drag, framlägga taflan af ett ynglingalif, som till och med i sitt eget sköte ha stora vedersakare, men som, huru än det än af inskränktheten eller den prosaiska regelmessigheten och träakligheten bedömes, eger få motstycken i hjertlighet, oförställd glädje, i uppoffringar, som af den skenhelige skrymtaren, den hale lismaren aldrig skola fullt begripas; ty då vore de "såsom en af oss". Emedleröd, trots alla bearbetningar, hoppas vi, att Sverges ungdom skall allt framgent förstå att vara ungdom i anda och lif. Gubbäldern är för oss icke kommen.

(Ur "Norden".)

NBM.

Skogarnas role i naturen och människolifvet.

(Utskuren af Schows "Naturskildringer.")

Utom jordytans ojemheter och fördelningen af land och vatten, i synnerhet tillager att gifva länderna deras fysiologi är vextligheten. Bland vexterna är det åter de högre trädaktiga, hvilka genom sin storlek komma att spela en hufvudrole vid ländernas karakteristik. En samling af högre trädaktiga vexter med nedantill odelad stam, kalla vi en skog, under det att småskog och hed (ljunghed) beteckna samlingar af lägre trädaktiga vexter el-

luskar. Busken åtskiljar sig endast från trädet deruti, att den utskjuter flera stammar från roten eller rättare sagt, att stammen redan vid roten delar sig i flera grenar; men naturen erbjuder mångfaldiga gradationer mellan träd och buske och medelst konst kan trädet förvandlas till buske (lind, afvenbok) buske till träd (hvittorn). Icke heller är alltid en skog en samling af träd; det kan också vara ett enda träd. Baniaträdet (*Ficus indica*) i Indien har den egenskapen att dess grenar hänga ned ända till marken, der det skjuter rötter, hvarifrån nya stammar uppväxa, och hvilka behålla sin förbindelse med moderstammen. Vid Nerbuddah-floden i Indien finnes, enligt Forbes, en skog, bildad af ett enda Baniaträd. Det består af 360 stora och mer än 3000 mindre stammar, hvilka alla hänga samman och omfatta ett areal af 2000 fot. En armé af 7000 man har hvilat under dess skugga. Något liknande företer Mangroveträdet (*Rhizophora*), som spelar en vigtig role i de tropiska ländernas kustmoras; också det nedsänder grenar, hvilka åter afgifva stammar och bildar således en invecklad löfskog, väl egnad till vistelseort för krokodiler och ormar.

Det erfordras ett visst klimats förhållande för att träden kunna gro; det gifves delar af jordklotets yta, hvilka hufvudsakligen i anseende till kölden, äro skoglösa. Det är trädgränsen, som upplyser oss här om.

Undersöka vi denna gräns i de nordiska polarländerna, så finna vi, att den i det nordligaste af Skandinavien påträffas vid 70 — 71°*) dock blott inne i fjärdarna icke omedelbart vid hafvet; men härifrån sänker sig trädgränsen så väl mot öster som i synnerhet mot vester. Island, Färöarne och Grönland sakna skog, änskönt det sistnämde landets sydspets ligger på 60° bredd och de andras sydligaste delar på 63½° och 61½°. Ännu sydligare faller trädgränsen på Nordamerikas östkust, ty i Labrador gå träden icke längre mot nord än till 58°. Deremot höjer sig den linie, som betecknar trädgränsen, i Nordamerikas läre; ty vid Koppaminfloden vid 68 — 69° fann Franklin, oakadt den utomordentliga kölden, också granträd (*Pinus alba*). I Siberien går lärkträdet (*Larix sibirica*) också långt emot norr, oakadt de höga köldgraderna, ty det påträffas till och med vid 68°. Deremot sänker trädgränsen sig starkt i det östliga Siberien, ännu mera på Kamtschatka, der trädvexten upphör vid omkring 58°. På Amerikas nordvestkust går den

*) Den bildas af björken. Furan och granen gå här till 67° och 69°.

något nordligare. Således har linien för trädgränsen tvenne polarböjningar och tvenne ekvatorialböjningar; men, märkligt nog, stå dessa böjningar i motsats till varmlinernas böjningar; ty just der, hvarest medeltemperaturen är lägst, gå träden längst mot norr (i det inre af begge kontinenterna) och der hvarest medeltemperaturen är högst (vid de tvenne hafven) sänker linien sig längst mot söder. Det är således påtagligen här icke medelvarmen, som bestämmer trädens närvaro, utau dels sommarvarmen, som enligt regeln på lika bredd är något högre i kontinentens inre än vid kusterna, dels det ostadigare klimat och våldsammare stormar, som kustländerna förete, dels slutligen de salthaltiga luftströmmar, som inverka skadligt på trädvexter.

På södra halfklotet gå träden likaså långt mot söder som fastlandet sträcker sig; väl saknas träd omedelbart vid kap Horn, men Eldlandet har skogar af stora bokträd. De söder om fasta länderna i den stora oceanen liggande öar äro deremot skoglösa.

Men icke blott polarnas närhet sätter gräns för trädvexten; bergens höjd har samma verkan. Det gifves också en trädgräns i lodrät utsträckning. Således upphör trädvexten i Lappland på 500 fots höjd (björken), i det södra Norge vid 3,500 fot (likaledes björken), å Alperna vid 6,000 fot (lärk- och zibelträdet), Andesbergen ungefär vid 12,000 fot.

Men utom polarländerna och de högre bergsgördlar, gifves det på jordytan inom trädgränserna stora sträckor, som äro skoglösa. Som sådana kunna i synnerhet anföras:

1) Afrikas Ökengördel från Atlas och Medelhafvet till Högländet söder om Nigerflodens öfre lopp och sjön Tschad 15,° från Atlantiska till Röda hafvet, ty härunder höra också Egypten och Nabien, ja man kan taga hela Arabien, största delen af Persien och den nordvestra delen af Indien, nemligen Indusflodens nedra lopp, med i beräkningen. En ofantlig sträcka, hvars areal kanske icke är mindre än Europas.

2) Saltstepperna öster, norr och vester om Kaspiska hafvet och Aralsjön; de sträcka sig också in i södra delen af det Europeiska Rysland, som likaledes är skoglöst.

3) Mongoliet och Thibet, hvarest dels höjden, dels jordmånen beskaffenhet likaledes frambringa en total brist på skog.

4) Missouris och Missisippis stora grässlätter. Också Floridas savanner höra med till Nordamerikas skoglösa partier.

5) De stora höglätterna i Mexikos norra provinser.

6) Stepperna eller de så kallade Llautos vid Orinokofloden.

7) De utomordentligt stora nakna slätterna i Plataflodens göbit, Pampas, som sträcka sig från Chilis Cordillerer till At-

lantiska hafvet, från Brasiliens bergmassa till Magellansundet; ty hela Patagonien är äfven skoglös.

Öfver skogarnas olika karaktär skola vi kanske bäst få en öfversigt genom betraktandet af de nedanför uppräknade gördlar.

1) Barrskogarnas gördel. Barrträden karakteriseras i allmänhet genom sina raka stammar, som hos några arter på nordvestra kusten af Amerika uppnå en höjd af 200 — 250 fot, samt genom de smala, torra, nålformiga bladen, hvilka äro alltid gröna (undantagendes på lärkträdet), och således bibehåller utseendet af vegetation hela året igenom i en jordgördel, der annars om vintren alla spår till plantvext äro försvunna. De tätt uppstigande stammarna tillåta icke lätteligen några andra trädslag att vaxa i de skogar, hvarest barrträden herrska; dock är björken icke sällan blandad med dem. Vegetationen bland barrträden är ganska torftig, hvilket i synnerhet gäller om granskogarna; den starka skuggan, den i allmänhet mindre fruktbara jordmån, som barrträden föredraga, och de affallande nålbladen bör väl anses som hufvudsaken. Dock finnas några af ljungfamiljen (*Rhododendra*, *Pyrolæ* och fl.) och en del svampar på barrskogarnas grund; från barrträden nedhänga de skäggbildade *Usneer*. I norra Europa är det endast tre barrträd, som bilda de stora skogar: Furen, Rödgranen och Lärkträdet (sparsamt, ej skogbildande är Taxträdet). Likaledes har Nordasien blott fåsorter i dess stora skoggördel. Det är således stor enformighet i gamla kontinentens nordligaste länder. Långt större mångfald erbjuder deremot Nordamerikas barrskogar, ty man känner redan derifrån 30 — 40 arter.

2) Löfskogarnas gördel. Under det att barrträden hafva böjelsen att sträfvat upp åt höjden utan att framvisa ett motsvarande omfång, så utbreda Löfträden sig tillika medelst sina i allmänhet mera spridda grenar mycket åt sidorna. Bladen äro vanligen breda och mjuka och äro lika väl som quistar och grenar mera böjliga för vinden, hvilket gifver dem ett behag, som barrträden sakna. Men bladen falla af och efterlemnna om vintern de nakna stammarna. Till och med stammarna uppnå här ett större omfång än barrträdens, (ek, bok, kastanj och platan). Med barrträden hafva de det gemensamt, att blomorna äro små och utan färg och skönhet. Mångfalden är här större än i nålträdens gördel, men också i detta afseende har Nordamerika företrädet i synnerhet genom sina

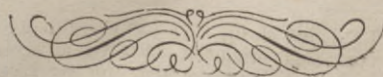
många ekarter. Löfträden tåla flera wexter under sina kronor, i synnerhet förekommer en vacker vårfloa innan löfvet utspriker. I de löfbärande trädens gördel förekommer också barrträd, likasom omvänt löfträd i barrskogarnas gördel; men indelningen är här gjord efter de framför andra herrskande träd.

I den varmare delen af den tempererade zonen i Sydeuropa och Nordafrika visar sig öfvergången från löfträdens gördel till den tropiska gördeln. Här behålla åtskilliga af de löfbärande träden sina blad vintern öfver, såsom jerneken och korkeken; växtfamiljer, som i de kallare zoner endast framträda som örter, visa sig här som höga buskar eller träd, såsom Malvaceerna, och tropiska familjer, såsom Lagerfamiljerna och Palmerna, hafva här enskilda representanter. Mångfalden blir större och vackra blommor pryda en del af träden. Dylikt visar sig i Nordamerikas sydligare nejder, der Magnolierna framträda med breda glänsande blad och stora praktfulla blommor, *Gleditschia*- och *Robinia*-arterna med fint delade blad och vackra blommor.

3) Gördeln för de formrika skogarna. Det som i synnerhet karakteriserar denna gördel, som till största delen ligger inom vändcirkeln, är trädens utomordentliga mångfald. Under det att en skog hos oss består af en eller några få arter så bildas den i den varma zonen af flera hundra trädsorter; således erbiuder en region på Javas berg 100 fikonslag utom mångfaldiga andra träd. Under det att gran eller fur, bok eller kastanj idkeligen möter ögat genom stora landsträckor i den tempererade zonen, så framträda t. ex. palmer eller mimoser i den varma under nya arterformer, när man endast aflägsnar sig på ett ringa afstånd. Men just denna oändliga mångfald gör det vanskligt att gifva en öfversigt af till och med hufvudformerna. Jag vill bland dessa endast nämna följande: Palmerna med sina höga, smärta, odelta stammar, blad, blommor och frukter i toppen, och som i allmänhet höja sig högt öfver den lägre löfskogen; *Mimoserna* och andra med mycket sammansatta blad och ofta praktfulla blommor (*Anherstia nobilis*); Malvaceerna med sina tjocka stammar (*Baobab*), breda vanligen delade blad och stora praktfulla blommor (*Carolinea*); träd af Euforbiefamiljen, hvilka innehålla mjölksaft, som än är giftig, än drickbar som djurens mjölk; såsom hos *Euphorbia balsamifera*, fikonfamiljen med stora glänsande blad och likaledes med mjölksaft; lagerfamiljen med skinnaktigt glänsande blad och aromatiska ämnen; Cykadeerna med stora, ofta kamm-

formiga blad i toppen af den rutiga stammen.

Dernäst karakteriseras de tropiska träden genom individernas storlek, ty änskönt det i den tempererade zonen gifves exempel på mycket höga träd, t. ex. bland furuarterna, så äro dock i det hela taget den varma zonens träd högre än den tempererade zonens; genom stora fortvarande blad (dock affallande i Catingas skogar i Brasilien), stora blommor och frukter (*Lodicea maldivica*). Vidare hörer mängden af snyltväxter till de karakteristiska dragen i de tropiska skogarna. Dessa (de så kallade lianerna t. ex. *Cissus*, *Banisteria*, *Bignonia*, *Passiflora*), som sjelfva äro träaktiga, slingra sig omkring stammarna och få ofta sådan öfvervigt öfver dessa, att de qväfva dem till den grad, att de slutligen blott omgifva en tom cylinder. Ofta tyckas de likasom ormar hafva hopklämd stammarna, hvilket förosakas derigenom att dessas ved och bark har vuxit ut öfver snyltträden; ofta hänga de som girlander, från en stam till en annan, eller (t. ex. Rotang-arterna *Calameæ*, Spanskrör) sno sig i flera hundra fots längd som rep från träd till träd, och då dessa stammar derjemte stå mycket tätt, blir det endast genom yxans hjälp möjligt att bana sig väg genom en sådan skog. Vidare hörer mängden af parasitväxter till de tropiska skogars karaktär, dels nemligen verkliga parasitväxter, hvilka skjuta rötter in i andra stammar och nära sig af deras safter, såsom *Loranthus*-arterna, dels falska parasitväxter, hvilka väl gro på trädens stammar och grenar men utskjuta luftrötter, och nära sig dels af den fuktighet de insuga genom dessa ur luften, dels af den som finnes i stammarnas ihälighetar. Hit hörer i synnerhet den utomordentligt talrika familjen Orchideerna, utmärkta genom praktfulla, besynnerligt bildade, blommor, dernäst *Pothos*-familjen med breda blad och blommor i tjocka köttfulla kolfvar. Dessa olika former bekläda ofta ett träd i sådan mängd, att det kan sägas bära en blomsterträdgård, der hundra olika växter bilda ett virrvarr, i hvilket till och med kännarens öga har svårt för att urskilja, hvad som hörer till hvarje växt särskild. Till de tropiska skogarna höra också *Bamburören*, dessa trädaktiga gräsarter, som med sina nedhängande grenar och lifligt gröna blad bilda en motsats till de tropiska trädens vanliga mörkare löf och spridda grenar. (Forts.)

Tutu.*)

Fantastiska episoder och romantiska exkursioner af A. v. Sternberg.

Elfte Kapitlet.

Karikatyrrer ur sällskapet.

if oss hit er portfölj, sade grefinnan till en ung konstnär, som en af dessa aftnar hade jemte det öfriga sällskapet satt sig vid kaminen. Hon tog bladen, lade några leende åt sidan, andra, hvilka hon ansåg för mindre tvetydiga, öfverlemnade han åt sin omgifning och lät dem gå ur hand i hand.

Skall jag göra kommentaret? frågade grefven.

Det behöfs icke, svarade Iduna. Vi veta så temligen hvem vi hafva framför oss. Vid detta slags bilder är gissningen och deschiffreringen den hufvudsakliga njutningen.

Detta är en amysant bild; det föreställer prins Johan utan land. Vi se, huru han anträder sin första vandring.

Han slutar en entim vänskap med en tjock pascha.

Han besöker de rödhåriga barbarernas land.

Han gör sig hemmastadd på alla vägar, och skyr inga faror, för hvilka en prins kan vara utsatt i det varma klimatet.

De rödhåriga barbarerna, hvilka illa upptagit några epigrammer af prins Johan utan land, visa honom dörren.

Prinsen begifver sig till ett varmt klimat, för att hemta sig efter besöket hos de rödhåriga barbarerna.

En krokodil beröfvar den berömdo resanden ett konvolut manuskriptet.

*) Ur denna skrift, som lika mycket utmärker sig genom sin satir som genom sina originella karikatyrer, skola vi då och då hemta material för magasinet, hvarmed Red. tror sig göra dess läsare ett nöje.

Abyssinisk ballett. Prinsen, paschan och den sköna slafvinnan.

Prinsens återresa till hemmet och dess häftiga kamp derstädes med en liten ondskefull demagog.

Prinsens utan land sammanträffande med en lady utan land.

Prinsen begifver sig åter till det varma klimatet. Öm scen vid återseendet af paschan. Den sköna slafvinnans tilltagande böjelse.

Prinsen reser åter hem.

Abyssinisk "Stilleben."

Ett försök att göra den sköna slafvinnan bekant med vår civilisations välsignelser.

(Mera en annan gång.)

En Julafton.

Sann händelse.

Den 24 December 1848 hade snön be-
täckt gatorna i staden S., en sydtysk fur-
stes residens. En isande vind förde de i
tjocka massor nedfallande snöflockorna mot
husens fenster, hvilka hos de förnämare
och förmögnare motstodo den kalla på-
tryckningen; men för de fattigare kändes
den ovälkomna kolden så mycket mera.
Detta var också fallet i den ärlige och
flitige guldarbetaren Lausers lilla hus, hvil-
ket utom honom beboddes af hans hustru
Lise och deras barn, en vacker pojke om
7 års ålder. Ja, denna lilla familj var så
mycket mer utsatt för årstidens hårdhet
som hälften af fensterrutorna voro ersatta
med påklistradt papper och i kakelugnen
fanns icke en vedpinne. Men detta var
heller intet att undras öfver, ty redan un-
der tre fjerdedelar af året hade denna
annars vid trägen verksamhet och huslig
sparsamhet vanda familj utan afbrott blif-
vit hemsökt af sjukdom och dermed följande
arbetslöshet och fattigdom, och goda
människors välgörenhet, som i början låtit
dem lefva ett torftigt lif, hade småningom
förklamats så som det tyvärr allt för ofta
sker. Hvarifrån skulle alltså penningar till
fensterrutor och ved tagas, då det till och
med i de sista åtta dagarne saknades me-
del till det allraoumbärligaste?

Fader Lauser var en af stadens skick-
ligaste guldarbetare och hade varit kabi-
nettmästare hos den rike Bijouteri-fabri-
kanten Bernweich. Men han var icke blott
skicklig, utan tillika flitig och sparsam, och
hade under sitt ålftaåriga äktenskap, oaktadt
de missgynnande konjunkturerna för hans
göromål, sammansparat en liten vacker
summa. Men en vän, som han hade anför-
trodt densamma, hade gjort bankrutt och
flyktat med det han ännu kunde rädda till
Amerika. Hårdt hade detta ödets slag
träffat familjen, dock var Lauser en likaså
arbetsam som gudfruktig man. Han böjde
sig med undergifvenhet under den Allsmäk-
tiges hand. "Får jag blott behålla mina två
händer", tröstade han sin nedslagna hustru,
"mitt mod och min arbetslust, så behöfva
vi icke, så länge jag har helsan, att tigga.
Vi vilja sätta vår lit till Guds barmhertig-
het. Hvad Gud gör, är väl gjordt!"

Men en olycka kommer icke ensam, sä-
ger ett gammalt ordspråk. De världsska-
kande händelserna 1848, hvilka inverkade
så förlamande på handel och vandel, träf-
fades först och kännbarast fabrikationen af
lyxartiklar. Alla guldfabriker stannade näs-
tan på en gång, och fabrikören Bernweich

afskedade, utan den ringaste godtgörelse,
med brutal hjertlöshet alla sine arbetare,
hvaribland fjorton familjfäder och män, hvil-
ka likasom Lauser, redan varit 20 år i hans
tjänst och hvars svett gjort deras husbonde
till en rik man. Man tänke sig den arma
familjens smärta, då fader Lauser kom hem
med den hjertskakande underrättelsen, att
han var afskedad och efter all sannolikhet
aldrig mera tordes hoppas på arbete i sitt
fack. Man måste sjelf hafva upplefvat dy-
lika bekymmer, för att kunna uppfatta he-
la deras djup; beskrivas låta de sig icke.

Välgörande människor understödde till
en början den nödställda familjen, men man-
nen längtade efter arbete. Ett sådant er-
böd sig. Staden hade på grund af den nöd,
som uppkommit genom så många människors
arbetslöshet, beslutat att låta upparbeta en
i närheten belägen ödemark, och Lauser,
hvars händer hittills varit vanda vid det
finaste arbete, grep till spaden. Med stånd-
aktigt mod underkastade han sig det mö-
dosamma, svåra arbetet, hvarigenom han ha-
de den hedrande öfvertygelsen, att han på
detta sätt åtminstone för ögonblicket kunde,
om än torftigt, lifnära sin familj med
sina händers arbete, utan att behöfva taga
sin tillflykt till anlitaandet af sina medmänn-
iskors barmhertighet.

Emellertid kastade detta ovanliga arbe-
te honom efter några månaders förlopp
på sjukbädden, och en långvarig bröstsjuk-
dom hotade att helt och hållet beröfva ho-
nom de redan försvagade krafterna. Hans
hustrus otröttliga flit hade väl under tiden
genom fruntimmersarbeten sökt att bestrida
familjens underhåll, och mannens helsa hade
genom makans kärleksfulla tillsyn betydligt
bättrats; men till och med hennes lilla för-
tjänst hade småningom aftagit och under de
sednare fjorton dagarna helt och hållet upp-
hört.

Hvar och en som redan känt eländet
skall kunna uppfatta huru djupt bekymrade
och nedtryckta de tröstlösa föräldrarna må-
te känna sig julafton, sittande i deras kal-
la rum, utan penningar, utan ved, utan ljus,
ja till och med utan de mest förnödda lifs-
medel. Bittra, blodiga tårar tillrade ned
åt modrens af sorg bleknade kinder, då hen-
nes lilla Carl, som kort förut med henne
genomvandrat gatorna för att söka arbete,
förglömmade huget, frågade henne, när
det lilla kära Kristusbarnet ville komma
i dag, som förra året så rundligen heskänkt
honom. Modren vråd under förtviflan sina
händer, fadren suckade tröstlös, under det
att huset midt emot, hans förre principals,
upplyste den på allt utblottade stugan, ge-
nom skenet från tusentals ljus i det antände
julträdet. Med barnslig glädje skåda-

de den lilla Carl ut genom fenstret och be-
rättade för far och mor, hvilka förfärliga
saker han såg deröfver och huru han glad-
de sig åt sitt eget träd, de förgyllda nött-
terna och de vackra leksakerna.

Modrens hjerta var nära att brista af
vemod, och fadren, förglömmade all smär-
ta gjorde sig all upptänklig möda, för att
utfinna ett medel till att förvandla denna
heliga dag från en plågodag för dem alla.
Men han fann intet; den enda utväg hade
varit en bön hos den rika fabrikören Bern-
weich; men redan en gång hade den snåle
mannen med hårda ord afslagit en med tungt
hjerta gjord anhållan. Han ryste därför
vid blotta tanken att göra ett andra försök.

Då fattade slutligen mor Lise ett för-
tvifadt beslut; hon stod upp, kysste barn
och man, lofvade det första att nu hemta
det kära kristusbarnet, och ilade så hastigt
ut ur rummet, att mannen icke hann att
fråga henne om orsaken till hennes plöt-
sliga aflägsnande.

Några minuter sednare knackade någon
på den rikes dörr, och på ett vresigt "kom in!"
trädde guldarbetarens hustru in i rummet,
som glänste af guld och silfver och alla
de härligheter, med hvilka förnäma veta
att omgifva sig. Ett elegant sällskap stod
omkring det antända julträdet och beundra-
de de smakfulla saker hvarmed den rike har
råd vid denna sköna fest att begåfva gam-
mal och ung, kanske för det mesta blott
för att låta sin rikdom och sin frikostiga
hand präla.

Med stolt tillbakakastadt hufvud och med
gnistrande ögon frågade Bernweich den fat-
tiga frun hvad hennes ärende var. Med
suckande, ödmjuk stämma frambar Lisa sin
bön under anhållan om tillgift för hennes
kanske allt för stora påflugenhet. Men ett:
"Hvad! Huru! Vill detta tiggarpack till
och med störa och för oss förderfva vår
skönaste glädje?" åskade mot den olyckli-
ga, hvilken knappt hade så mycken kraft,
att hon kunde öppna dörren, vid hvilken
en betjent mottog henne och med råhet
föste henne ut på öppna gatan.

Sanslös stod den arma der i flera mi-
nuter. Plötsligt tycktes hon få nytt lif och
sprang till hälften vansinnig derifrån med
den obestämda tanke, att med lifvet göra
ett slut på sina lidanden. Ljusen i julträ-
den, som öfver allt belyste den högsta gläd-
je, tycktes likt irrbloss vilja lysa henne på
hennes väg.

Då hon således i osalig hast ilado för-
bi stadens posthus, föll något tungt på hen-
nes fot. Förskräckt upptog hon det. Det

var en tung fylld penningpung. Penningar i den armas händer, som af fattigdom vill söka döden! Det var en frestande tanke. Var det en ödets vink? Men till och med icke en gång en tanke på en oädel handling uppstod i den arma redliga kvinnans själ. Hon såg sig hastigt omkring och upptäckte vid gaslampans sken en förnämlig klädd herre, som måste hafva dragit upp penningpungen med sin näsduk. Raskt gick Lise fram till den främmande och framhöll pungen med stumma åtbördor, i det hon bortvände det sorgbelastade hufvudet. Den förnämde herren igenkände förvånad den tappade pungen, men öfverraskades ännu mera af hitterskans redlighet. Redan ville han afskeda henne med en riklig gåfva, då några flyktiga frågor voro tillräckliga för att öfvertyga den insigtsfulle och ädelmodige främlingen, att han här hade framför sig en af dessa oskyldigt fattiga, som är bragt till randen af förtviflan och att en vanlig allmosa här icke var tillräcklig. Han bad därför Lise, att föra honom till hennes hem och under vägen meddela honom sina bekymmer. Detta gjorde också den stackars kvinnan, och det med en så anspråkslös enkelhet och rörande öppenhet, att man hade kunnat svära på, att hvarje ord var sanning, så att den främmande på det djupaste rördes. Sedan han under samtalsloppet med den arma frun hade kommit fram till hennes torftiga hem och hon för sin ängstligt bedröfvade man meddelat det passerale, underrättade sig den främmande om Lausers tidigare lefnadsförhållanden och erhöi genom förevisade mönster bevis på guldarbetarens skicklighet. Så snart han under stumma bifalls-tecken och nöje hade tagit allt i ögonsigte, satte han sig och började:

"Huru mycket glädjer mig icke denna försynens vink, ty han sätter mig icke allena i stånd att understödja en, utan sitt förvällande i olycka råkad familj, utan äfven derjemte varaktigt upphjelpa densamma och visa en vän en stor tjänst."

Den främmande berättade nu, att han till hörden en Hamburgare, sedan 20 år var mäklare och kommissionär i London, att han hvarje år reste i förrättningar till Tyskland, och att han denna gång bland andra kommissioner också hade uppdrag för en värd i London, som var en tysk rik, men tenligen till ären kommen fabriks-egare, att på de antagligaste vilkor söka en tysk fabriksfreståndare. Han tror sig nu i Lauser hafva funnit en lika så kun-

nig som redlig man och föreslår honom därför, att med sin familj resa med honom till London.

"Öfverfar'skostnaderna bestrider jag; i London bekommer ni till en början hundra Pund Sterling ärligen, jemte fri boning, och här denna börs, som jag förlorade och som er hustru så redligt återställde, tag den till bestridande af edra förberedelser till resan. — Nej, ingen tacksägelse! Jag gifver eder den med så mycket större nöje, som det var den jag har att tacka för, bekantskapen med så älskvärda människor och derigenom kommit i tillfälle att kunna visa min intimaste vän en stor tjänst."

Med dessa ord ilade den fremmande ut och lemnade de lyckliga människorna ensamma. Fader Lauser och moder Lise föllo hvarandra om halsen under utgjutande af glädjetårar; men sedan knäböjde, de, uppsändande varma tacksägelser i bönen till Gud för deras underbara räddning ur den största nöd. Som de ännu voro inbegripna i bönen, närmade sig deras son och slog sine armar omkring fadrens och modrens hals, i det han holt försagd fråga:

"Men kommer då aldrig det lilla kära kristusbarnet?"

Modren lemnade för andra gången åter rummet, men denna gång för att i verkligheten hemta kristusbarnet, och då slutligen också julträdet lyste i deras rum, och den lilla Carl beundrade de många vackra saker, som han fått, och tacksamt kysste än fadren, än modren, då lågade på hjertats altar trenne människors offerflammar af lycka, andakt och salighet upp till himmelen och öfver dem sväfvade osynligt kristusbarnet med gyldene vingar.

Emellertid stod glädjen högt i tak hos den rike Beraweich; ty fabrikören firade i dag för sista gången julafton på kontinenten. Han hade omsatt alla sina egendomar i penningar och guld och hade sändt detta jemte sitt lager af guldarbeten på ett befraktdadt skepp till nya världen, dit han ämnade flytta, då den gamla hade blifvit för osäker för den försigtige spekulanten. Då knackade det åter på dörren och herr Evers, mäklaren, som vi nyss sågo i den fattige arbetarens hydda, inträdde. Han anhöll om ett kort samtal med husherrn, hvilket beviljades honom med ovilja, då det dock icke kunde nekas.

Emellertid närmade sig midnatten. Från stadens torn tonade koralen: "Ära vare Gud i höjden!" och med from tacksamhets-

känsla instämde de tre lyckliga meuniskorna i den låga stugan. Men i det midt emot liggande rika fabrikörens palats hördes en knall. Denna knall härrörde från en aftryckt pistol, hvars dödande bly hade krossadt Bernweichs hjerna. Herr Evers hade öfverbringat honom den underrättelse, att det skepp, som förde all hans rikedom, hade förlit i närheten af Georgsöarna och att med undantag af det utblottade manskapet hade intet kunnat räddas. Denna tröstlösa underrättelse hade gjort ett så förfärligt intryck på denne man, som endast lefvat för sine skatter och rikdomar, att han frivilligt gjorde ett slut på sitt lif.

Verksamhet.

Likasom Fredrik II af Preussen öfverhufvud var ett upphöjdt mönster i mycket, såvar han detta i synnerhet i verksamhet. Om sommaren steg han vanligen upp klockan 4 och arbetade tills vaktparaden. En morgon vägrade han i sömnen att stiga upp då han väcktes. Den beslutsamme kammar-tjenaren ropade till honom: "Jag vågar icke låta ert majestät ligga längre, ty ni har befallt att blifva väckt klockan 4." Då stod konungen upp och berömde den punktliga tjänaren. Men hör heldre den herrliga konungen sjelf tala, således som han i sina bästa år skref till en vän: "Du har rätt, då du tror, att jag arbetar mycket. Jag gör det, för att lefva; ty intet har mera likhet med döden än lättja." Det samma tänkte han ännu vid 65 års ålder. "Jag står nu i 36:te året vid styret; jag missbrukar kanske rätten till lifvet och är icke nog medgörlig att bryta upp, när man är ledsen vid mig. Den methoden, att icke skona mig, har jag emellertid ännu i lika hög grad som förr. Ju mer man sparar sig desto känsligare och svagare blifver kroppen. Mitt stånd påfordrar arbete och verksamhet, min ande och mitt lif buga sig under dess pligt. Att jag lefver är icke nödvändigt, men att jag är verksam."

Ett tänkspråk af Luther.

Vet du något, så tig,
Har du det godt, så njut,
Har du något, så håll på det,
Ty snart nog kommer olyckan med sin breda fot.

Tänk på
de, genom eldsvådan vid Stibergsliden natten till den 14 sistlidne December,
Brandskadade!

Gå icke förbi Panoramafot,

som förevisas kl. emellan 4 och 8 e. m. i s. k. Ostindiska huset.

Med detta No följer en planch i tontryck.

Brodermönster.

Virkmönster. N:o 7.

